

TEME

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 52
Godina XXVI
Novembar, 2021.
[str. 15-38]

© Monos 2021

Ima li kulture u našem gradu?

(O aktivnostima i radu Bosanskog kulturnog centra Gračanica)

Nedžad Peljto

U članku se iznose osnovni podaci o aktivnostima, djelovanju i radu Javne ustanove za informisanje i kulturu Bosanski kulturni centar Gračanica. Članak se zasniva na Informaciji o stanju u oblasti kulture, koju je ova ustanova pripremila i uputila na raspravu i usvajanje Gradskom vijeću Gračanica u oktobru 2021. godine. Ukazuje se na položaj ustanove i njene aktivnosti u vremenu pred izbijanje pandemije Covid-19 virusa, te na ono što je urađeno nakon izbijanja pandemije, u izmijenjenim okolnostima i pod epidemiološkim mjerama i restrikcijama kakve nimalo ne pogoduju radu ustanova kulture i kulturnoj produkciji uopće. Prezentirani podaci o radu i djelatnosti ove ustanove u proteklom periodu najbolji su odgovor na pitanje ima li kulture i kulturnog života u Gračanici, koje se često nameće u dijelu javnosti ili putem društvenih mreža (iz neznanja ili nekih drugih razloga). U članku se ukazuje na ostvarene rezultate, ali i na aktuelne probleme s kojima se duže vrijeme suočava ova ustanova. Naznačeni su i mogući pravci daljeg razvoja BKC kao nosioca kulturne djelatnosti na ovom području. Ovim pregledom želimo informisati širu javnost, posebno aktivne stvaraoce (i organizatore), te istinske konzumente u oblasti kulture. Ujedno ih želimo potaknuti na raspravu, ali i na pojačan angažman s ciljem da se stanje u oblasti kulture mijenja i unapređuje. Smatramo da članak daje solidnu osnovu za takvu raspravu, što i jeste svrha i cilj njegovog objavljivanja.

Ključne riječi: Gračanica; Bosanski kulturni centar; BKC; kultura; kulturno stvaralaštvo; kulturno-zabavne manifestacije; koncerti; pozorišne predstave; likovne izložbe; promocije knjiga; biblioteka; muzej; Narodna biblioteka "Dr. Mustafa Kamarić"; Zavičajna muzejska zbirka; kulturno naslijeđe; "KUD Adem Alić"; Atelje Semir Osmanhodžić; Omladinski centar.

TEME

UVODNE NAPOMENE

U proteklom vremenu Javna ustanova za informisanje i kulturu "Bosanski kulturni centar" Gračanica afirmisala se kao nosilac kulturne djelatnosti na području grada, odnosno ranije općine Gračanica. Ustanova je nasljednik nekadašnjeg Centra za kulturu, odnosno Narodnog univerziteta Gračanica, a formalno-pravno je osnovana odlukom Općinskog vijeća Gračanica (br. 01-023-7-19/99), 13. marta 1999. godine.

U okviru djelokruga rada J.U. Bosanski kulturni centar Gračanica (dalje u tekstu: BKC Gračanica), između ostalog, predviđeno je, kao i u slučaju ostalih javnih ustanova, pa i ranijeg Narodnog univerziteta i Centra za kulturu, redovno izvještavanje predstavnika osnivača (Općinskog, odnosno Gradskog vijeća Gračanica), dostavljanjem na razmatranje redovnih godišnjih izvještaja. U cilju upoznavanja vijećnika s aktuelnom situacijom i stanjem u toj oblasti, nedavno je na zahtjev Gradskog vijeća pripremljena i posebna *Informacija o stanju u oblasti kulture*. Ta informacija je nastala u specifičnoj situaciji i vremenu u kome se kulturna djelatnost nalazi pred velikim izazovom. Pandemija virusa Covid-19 i propisane epidemiološke mjere, kao i sve naknadno prouzročene posljedice izuzetno negativno su se odrazile na kulturu. Radi objektivnijeg i potpunijeg informisanja Gradskog vijeća, informacija je pripremljena u opširnijem formatu, sa osvrtom na period pred izbijanje pandemije, jednako kao i na aktuelno stanje u kome zbog epidemioloških mjera koje su još uvijek na snazi – ustanove kulture, kulturna produkcija i kulturna djelatnost uopće nisu u mogućnosti funkcionirati i djelovati u punom kapacitetu.

Cijeneci da će podaci iz spomenute informacije biti interesantni i širem čitateljstvu "Gračaničkog glasnika", kako onom u Gračanici, tako i ostalim zainteresovanim do kojih ovaj časopis dopire putem svog štampanog i web izdanja – odlučili smo da ih kroz ovaj prilog šire predstavimo, koristeći tu informa-

ciju kao glavni izvor. Želimo i na ovaj način predstaviti sve ono što je Bosanski kulturni centar, kao ustanova koja čini okosnicu organizovanog djelovanja u oblasti kulture, uradio u posljednje tri godine, uzimajući u obzir stanje prije pandemije i u toku pandemije, uključujući rad ustanove u tekućoj, 2021. godini.

Česte opaske i komentari koji se mogu čuti u javnosti, na društvenim mrežama i "na čaršiji" svode se na tvrdnju da, navodno, "u Gračanici nema kulture", štaviše – da je Gračanica u tom pogledu "mrtav grad". Iako u svemu tome ima zlonamjernih i neutemeljenih komentara, koje ne treba ni prihvatati ozbiljno, stiže se utisak da šire građanstvo nije dovoljno informisano o radu Ustanove, niti o aktivnostima u oblasti kulture uopće. To, opet, indicira da se uz postojeće informisanje (Radio Gračanica, TV dopisništvo i vlastite Facebook stranice) možda moraju pronaći i neki drugi vidovi prenošenja i plasiranja informacija građanstvu.

*

Bosanski kulturni centar kao javna ustanova sastoji se od pet organizacionih djelova: 1) Opšta služba i služba marketinga, 2) Radio Gračanica, 3) TV dopisništvo, 4) Javna biblioteka, te 5) Kino sala i bioskop.

Aktivnosti iz oblasti kulture (u najširem smislu) sprovode se kroz rad *Opšte službe*, te *Javne biblioteke* (tj. *Narodne biblioteke* "Dr. Mustafa Kamarić"). Organizaciona jedinica "Kino" trenutno ne djeluje samostalno

(o čemu će nešto više riječi biti kasnije). U okviru Ustanove duže vremena funkcionise i *Zavičajna muzejska zbirka*, koja se zaokružuje kao posebna organizaciona jedinica, iako još uvijek formalno pravno ne postoji u osnivačkim aktima. Pošto je potrebno riješiti status ove cjeline (ali i status njenog već bogatog fundusa), uprava BKC-a će od osnivača u narednom periodu zatražiti i zvanično uvrštavanje Zavičajne muzejske zbirke pod organizaciono ustrojstvo BKC-a. Svojom radom i djelovanjem ona je to već odavno zaslužila.

Radi bolje preglednosti, u nastavku ćemo izložiti aktivnosti, rad i djelovanje svakog od pojedinih segmenata J.U. BKC Gračanica, a također i drugih subjekata koji djeluju u oblasti kulture, a koji koriste prostor i resurse BKC-a.

1. RAD OPŠTE SLUŽBE: ORGANIZACIJA KULTURNIH MANIFESTACIJA I DOGAĐAJA

Opšta služba BKC-a u okviru svog rada, između ostalog, realizuje programe i aktivnosti kroz prezentiranje različitih vidova kulturnog i umjetničkog stvaralaštva. Kroz organizaciju i realizaciju projekata, kako u saradnji s Gradskom upravom, tako i samostalno, aktivno učestvuje u naporima cjelokupne društvene zajednice za osmišljavanje i realizaciju različitih, što kvalitetnijih kulturnih programskih sadržaja, kao i sadržaja posvećenih slobodnom vremenu građana, a posebno populacije mladih. U saradnji sa drugim javnim ustanovama, školama, vrtićima, mjesnim zajednicama, udruženjima građana i nevladinim organizacijama, te javnim, kulturnim i naučnim djelatnicima, nastoji se pružiti mogućnost kreativnog stvaralačkog rada.

BKC Gračanica ustupa prostor i tehničku podršku stvaraocima iz oblasti kulture, a pojavljuje se i kao suorganizator, ustupajući resurse udruženjima, organizacijama i drugim ustanovama koje kreiraju kulturno-umjetnička, zabavne i edukativne programe.

To su neka od trajnih opredjeljenja ove ustanove.

Godišnji plan rada ustanove redovno predviđa aktivnosti koje su vezane za ovu oblast, kao što su: različite manifestacije i priredbe, likovne izložbe, obilježavanje značajnih datuma, predstave, koncerti, promocije i drugi prigodni programi za građane.

Prostori koji se koriste u realizaciji umjetničkih programa su: velika sala BKC-a, foaje BKC-a (galerijski i višenamjenski prostor), prostorije Zavičajne muzejske zbirke, likovni atelje, mala sala BKC-a, zatim: terasa Osman-kapetanove medrese, centar grada – plato ispred Sahat-kule, glavna šetališna ulica, gradski park i plato ispred bivše robne kuće, te rukometno igralište (kao mjesto sada već tradicionalnog klizališta tokom zime).

1.1. Javni i kulturni događaji: stanje prije i poslije izbijanja pandemije

U dosadašnjem periodu, kroz nekoliko prethodnih godina, u okviru J.U. BKC organizovano je, suorganizovano i održano

u prosjeku između 70 i 80 različitih javnih, kulturno-umjetničkih, edukativnih i kulturno-zabavnih sadržaja – predstava, koncerata, promocija knjiga, izložbi, raznih drugih priredbi, animacija itd. U pojedinim godinama taj broj je bio i veći.

Za ilustraciju, u toku 2019. godine organizovano je 70 takvih događaja, uključujući:

Predstave za odrasle: “Macaglu” (D. Marinković Maca), “Ludilo u dvoje” (M. Mušlija, A. Bukva), “Buba u uhu” (Narodno pozorište Sarajevo – S. Bašić, I. Bajrović, T. Šojić i dr.), “Mali bračni zločini” (T. Džinić), “Ime” (Pozorište mladih Sarajevo – T. Šojić, D. Kustura, S. Milavić i dr.), “Taksimetar” (I. Ribić i A. Smailhodžić), te “Narodni poslanik” (KUD “Adam Alić”, odigrana u tri izvedbe).

Predstave za djecu: “Potraga za konačštem”, “Vrijeme je za bajku” i “Svjetluca i sjajna”, uz dodatnih trinaest nastupa i predstava u okviru dvodnevnog programa *Festivala dječijeg teatra BiH*, kojeg BKC Gračanica u saradnji s Centrom za dramski odgoj iz Mostara tradicionalno organizira svake godine (u mjesecu maju). Festival održan 2019. bio je, inače, dvadesetdrugi po redu.

Kino-projekcije: deset novih igranih i animiranih filmova, uz projekcije tri dokumentarna filma: “60 godina RK Gračanica” (Dž. Muderizović), “Gračanički pravednici” (F. Kurtović), “Nana Fata – bosanska heroína” (E. Hotić). Film “Gračanički pravednici” je vlastita produkcija BKC-a, autorski uradak Fahrudina Kurtovića (uz stručnu pomoć Edina Šakovića).

Izložbe: Univerzitetski foto-kino klub Banja Luka (umjetnička fotografija); Gordana Mehmedović, “Četiri godišnja doba” (akvareli). Ove, 2019. godine izložbene aktivnosti su bile nešto rjeđe nego prethodnih godina.

Muzički koncerti: koncert sevdah benda “Divanhana”; koncert Eseda Ese Kovačevića u povodu 30 godina umjetničkog rada; nastup benda “Big Brothers”; bajramski koncert “Ruka prijateljstva” – u organizaciji Udruženja mladih “Sijedi krš”, u saradnji sBKC-om i Medžlisom IZ Gračanica; koncert klasične muzike u centru grada (J. Šehanović, E. Ekmečić, M. Isaković, I. Kasumović); koncert na Skveru grupe “Rock kò fol”; Jazz koncert “B strana” i “Jazz Guerila”; nastup polaznika Umjetničkog obrazovnog centra Gračanica...

Kulturno-zabavni programi: “Disco na ledu” – klizalište; “Čarolija na ledu” (umjetničko klizanje uz nastup klizačkog kluba “Olimpic” Beograd); “Haos animatori” – nastup u centru grada (otvorenje Manifestacije “Ljetne večeri pod lipama Gračanice”), “Miki Maus pravi haos”, Kids Fest program za djecu, Dječiji doček Nove godine uz animacijski program za djecu “Tropic”, otvaranje klizališta za sezonu 2019.-2020. uz animacijski program “Haos animatora”; svi ovi događaji su privukli veliki broj posjetilaca.

Promocije knjiga: 47. broj “Gračaničkog glasnika”, knjiga “Ulaznica za junački kabare: književne refleksije Sarajevskog atentata” Melide Travančić, knjiga “Stihovi moga srca” Lejle Karić, 48. broj “Gračaničkog glasnika”;

Svečane akademije i kulturni programi posvećeni značajnim datumima: uz državne praznike i općinske/gradske značajne datume, prigodnim programima obilježeni: 8. mart – Međunarodni dan žena; «Dan bijelog štapa», te Svjetski dan voda.

Kulturni programi izvedeni uz sajamske manifestacije (Grapos-Expo i Sajam ženskog po-duzetništva);

Priredbe i kulturno-umjetnički programi obrazovno-odgojnih ustanova i škola;

Uz spomenute, održan je još niz drugih manifestacija i kulturnih sadržaja.

Sve u svemu, 2019. godine je bila prilično uspješna. U ranijim godinama broj organiziranih sadržaja bio je ponekad i veći.

Ipak, u toku ove, 2019. godine, napravljeni su i neki iskoraci. Tako je, naprimjer, za mjesto održavanja koncerta grupe "Rock k'o fol" (što je, inače, bio i završni sadržaj tradicionalne kulturne manifestacije "Ljetne večeri pod lipama Gračanice") odabran je Gračanički skver, mjesto oko kojeg je skoncentrisan veći broj ugostiteljskih objekata i koji je unazad nekoliko godina postao centar okupljanja mladih u večernjim satima. Za ovaj događaj bilo je dosta problema u pogledu organizacije, naime trebalo je zatvoriti nekoliko prometnih gradskih ulica i sl. (s čime nimalo nisu bili oduševljeni u lokalnoj policijskoj stanici). Sve se, ipak, na kraju pokazalo kao pun pogodak. Izrazito pozitivne reakcije građana, posebno mladih, pokazale su da kulturno-zabavne sadržaje ponekad treba i fizički približiti publici – već ako imamo problem da tu istu publiku privučemo u neke druge prostore gdje su se takvi događaji ranije organizirali.

Još jedan iskorak u pogledu organizacije muzičkih kulturno-zabavnih sadržaja bilo je veće jazz muzike, naime nastup gračaničkog jazz-sastava "B-strana", uz gostovanje iskusnijih i poznatijih "džežera" iz našega glavnog grada ("Sarajevo Jazz Guerilla"). Pokazalo se da u Gračanici ima poklonika i tog muzičkog pravca, koji se u današnjem vremenu može označiti svakako osim kao *mainstream*.

U sličnom kapacitetu – i sa istim entuzijazmom – **krenulo se u novu, 2020. godinu**, koju smo svi skupa dočekali s puno nade i optimizma. U prva dva mjeseca održani su muzičko-zabavni programi "Ljubav na ledu" (na klizalištu) i "Disco 40+" (sada već tradicionalna manifestacija – disko večer za zreliju publiku, uz muzičke zvuke 70-tih i 80-tih godina); održan je također i koncert Alek-

sandre Radović, te predstave "Ja, Bosanac" (popularna predstava po tekstu Indire Kučuk Sorguč), kao i "Sve je do nas" (Emir Hadžihafizbegović), dok je u organizaciji dramske sekcije Udruženja mladih "Anea-MG" izvedena predstava "Lajanje na zvijezde".

No, baš u to vrijeme došlo je do izbijanja pandemije, koja je zahvatila i našu zemlju. Uslijedile su stroge epidemiološke mjere, u okviru kojih je, jedno vrijeme, bilo naloženo i zatvaranje kulturnih ustanova za javnost, pa čak i ograničenje kretanja za određene osobe. Bilo je to nešto s čime smo se po prvi put susreli, svojevrstan šok... Ipak, nastojali smo se svemu prilagoditi, poštujući sve što je propisano... Nakon nekoliko mjeseci, došlo je do privremenog popuštanja mjera, tako da su se mogli organizirati neki kulturni sadržaji. Tako je npr. u decembru 2020. održan muzičko-scenski program plesnog kluba "Rock Step". A u novoj, 2021. godini, uslijedio je i niz drugih.

Ipak, u toku 2020. godine realizovan je jedan novi kulturni sadržaj. Posredstvom "Ci-

nea Film Experience” u Gračanici je organizirano *Drive in* kino (na lokaciji kod Sportske sale “Luke”), održano od 19. do 21. 10. 2020. – uz veliki interes i odziv publike.

S obzirom na epidemiološke mjere, koje su još uvijek na snazi, broj kulturnih događaja koji su realizirani u tekućoj, 2021. godini znatno je manji nego prethodnih godina. Pandemija, međutim, nije jedini razlog. Početkom ove godine krenuli smo u obnovu velike sale (u toku proljeća i ljeta). Osim toga, prostor foajea, kao i pristupnih holova BKC-a, dat je na korištenje Domu zdravlja Gračanica, u svrhu masovne vakcinacije.

Od početka 2021. godine do datuma podnošenja ovog izvještaja održani su ovi kulturni sadržaji:

Predstave: “Kakva ti je žena, takav ti je brak” (D. Marinković Maca), “Cosa Nostra” (M. Muftić i B. Salkunić), “Ich liebe Deutschland” (M. Kušljugić, J. Ibrić), te lutkarska predstava za djecu “Tobija” (režija: Mario Drmać), inače prvi sadržaj u novoobnovljenoj velikoj Sali; po prvi put su predstave organizirane i na otvorenom (“Summer stage” na Rukometnom igralištu, te na terasi Osman-kapetanove medrese).

Koncerti: grupa “Divanhana”, koncert “Sevdah pod zvijezdama” (Armin Omerović i Alma Subašić), koncert Ibrahima Jukana u povodu 30 godina umjetničkog rada;

Izložba slika: polaznici škole slikanja Semira Osmanhodžića; izložba kaligrafije Zane Tahirović i slika Semira Osmanhodžića.

Promocije – knjiga prim. dr. Fadila Pitića “Sve moje ratne bolnice” i “Gračanički glasnik” br. 51 (obje promocije održane na terasi Osman-kapetanove medrese);

Projekcija kratkih dokumentarnih filmova u vlastitoj produkciji (autor: TV dopisnik Fahrudin Kurtović) – o Referendumu za nezavisnost Bosne i Hercegovine, te o gradu Gračanici; filmovi su predstavljani na svečanim sjednicama Gradskog vijeća u povodu obilježavanja 1. marta, Dana nezavisnosti, te 2. juna – dana grada Gračanica.

Književna manifestacija “Vezeni most” (dječija književnost);

Kino projekcija filma “Toma” (režija: D. Bjelogrić).

U okviru tradicionalne kulturne manifestacije “*Ljetne večeri pod lipama Gračanice*”, koju BKC Gračanica organizira već dvadesetak godina pokušalo se sa jednom novom idejom, koju smo nazvali “*Dan umjetnosti*”. Zamisao je bila da se putem javnog poziva pozovu neafirmisani kulturni stvaraoci različitih profila, kojima bi se pružila prilika da publici predstave svoje kulturno-umjetničko stvaralaštvo. Svu tehničku i drugu podršku bi, tom prilikom, besplatno i bez ikakve naknade pružilo osoblje BKC-a. Nažalost, javni poziv je ostao bez većeg odjeka, tako da je program “Dana umjetnosti” realiziran uz pomoć naših partnera – naime, Umjetničkog obrazovnog centra, uz nastupe plesnih klubova “Plamingo” i “Rock Step”, te izložbu slika polaznika kursa akademskog slikara Semira Osmanhodžića. Nismo sigurni šta je bio razlog lošem odzivu: da li je u pitanju nedovoljna promocija i “reklamiranje” same ustanove (ako jeste, onda program Radio Gračanice i predstavljanje putem društvenih mreža treba unaprijediti), ili je pak bila u pitanju neka vrsta nezainteresiranosti i pasivnosti među samim stvaraocima... Možda i neka vrsta sumnjičavosti prema nečemu novom i još uvijek neoprobano. U svakom slučaju, ideja ostaje – pa ćemo u narednom periodu, sukladno mogućnostima i opštim

prilikama, svakako nastojati da je ponovo (ovaj put, kako smo prvobitno i zamislili) u cjelosti realizujemo.

U septembru 2021. godine, svečano je otvorena reorganizovana Zavičajna muzejska zbirka sa novoosnovanom Spomen-sobom 1992.-1995. Istovremeno su dovršeni i radovi na obnovi velike sale, što su bila dva krupna, strateška projekta za ovu ustanovu.

1.2. Obnova Velike sale

Početak 2021. godine nije nagovještavao bitne promjene u pogledu odredbi nadležnih zdravstveno-epidemioloških organa. Drugim riječima, bilo je neizvjesno da li će se dozvoliti rad u zatvorenim prostorima za više od 30 osoba (što je faktički onemogućavalo realizaciju programa u velikoj sali BKC-). Zbog toga je Upravni odbor ustanove odlučio da se aktivnosti provode u onim dijelovima koji zadovoljavaju epidemiološke mjere. Istovremeno je odlučeno da se krene u renoviranje velike sale, kako bi se iskoristilo vrijeme u kojem se velika sala uslijed propisanih mjera nije mogla maksimalno iskoristiti.

Planirani su i izvedeni sljedeći radovi: krečenje velike sale, zamjena tepiha u sali, kompletna obnova stolica (presvlačenje, odnosno zamjena platna), zatim zamjena osvjjetljenja u sali sa energetske efikasnijim i ekonomičnijim led-sijalicama, te uređenje tzv. čela bine, uz farbanje cijele drvene površine kako na sceni, tako i iza scene, te sa bočnih strana. Prethodno je riješen dugo godina prisutni problem grijanja sale (ugradnjom tzv. fan-coolera).

S obzirom na ukupnu vrijednost svih tih radova, jednako kao i na činjenicu da od gradnje objekta tzv. prve faze Doma kulture (prije 45 godina) velika sala ni jednom nije temeljitije obnavljana – ovaj projekat se, uistinu, može ocijeniti kao strateški. Uslijed objektivnih okolnosti, dinamika radova se odvijala nešto duže nego što je bilo planirano, ali uprkos tome svi radovi su uspješno privrđeni kraju.

Velika sala je završena i zasjala je novim, svježijim sjajem. Od ove jeseni ponovo je dostupna građanima, ali i kulturnim stvaraocima.

Novu salu najprije su koristila deca osnovnoškolske dobi – posjetioci lutkarske predstave "Tobija". Odmah zatim, upriličena je projekcija filma "Toma", koja je izazvala ogroman interes građanstva, kako stanovnika s područja našega grada, tako i susjednih mjesnih zajednica. Projekcija filma je bila organizovana u više termina, a svi koji su tim povodom posjetili novoobnovljenu veliku salu BKC-a Gračanica – imali su samo riječi hvale.

1.3. Pitanje Kina Gračanica

U okviru J.U. BKC Gračanica formalno postoji i organizaciona jedinica "Kino Gračanica" (odnosno, "Kino sala i bioskop"). Međutim, u navedenoj poslovnoj jedinici trenutno nema uposlenih, tako da preraspodjelom radnog vremena unutar postojećeg kadra opslužujemo potrebe kina. Što se samoga kina tiče, oprema s kojom je BKC

Gračanica ranije raspolagao već odavno je zastarjela i danas je sasvim neupotrebljiva. To je, inače, problem s kojim se susreću i druge slične ustanove, kao i samostalna kina u Bosni i Hercegovini – i u znatno većim i razvijenijim gradovima od Gračanice.

Danas, kino u okviru BKC Gračanica svoje aktivnosti realizuje uz pomoć partnerske firme, ujedno i distributera, koja iznajmljuje tehniku opremu (projektor), na kome se prikazuju filmovi u savremenom formatu. Projekcije filmova zavise od distributera i njegove procjene da li će određeni film imati dobru posjetu. U dosadašnjim projekcijama te su se procjene uglavnom pokazivale opravdanim.

Da bi Kino Gračanica steklo nezavisnost u prikazivanju filmova, te bilo u mogućnosti ponuditi više programskih sadržaja, odnosno filmskih naslova – potrebno je izvršiti nabavku novog, savremenog projektora. S obzirom na visoku cijenu tih uređaja, to je izdatak kojeg nismo u mogućnosti samostalno realizirati.

2. JAVNA BIBLIOTEKA

Javna biblioteka (kako stoji u Odluci o osnivanju i Pravilima Ustanove), odnosno Narodna biblioteka “Dr. Mustafa Kamarić” (što je njen višedecenijski naziv) djeluje u okviru J.U. Bosanski kulturni centar Gračanica kao posebna organizaciona jedinica. Biblioteka baštini tradiciju nekadašnjeg kulturnog društva Narodna biblioteka, osnovanog daleke 1928. godine. Sastoji se od Odjeljenja za odrasle, Odjeljenja za djecu, Zavičajne

zbirke, Odjeljenja za obradu knjižnog fonda, Čitaonice, te Prijemnog pulta.

Sve ove cjeline trenutno opslužuju svega dvoje zaposlenika.

2.1. Djelatnost biblioteke:

Redovni bibliotečki poslovi često nisu “vidljivi” za krajnje korisnike usluga, ali u stvarnosti su i obimni, i složeni – i moraju se obavljati svakodnevno. Uz rad sa korisnicima, ti poslovi podrazumijevaju stručnu obradu knjiga, adekvatan smještaj bibliotečke građe, uspostavljanje i vođenje urednih evidencija o bibliotečkoj građi, korisnicima i korištenju građe, zatim statističku obradu evidentiranih podataka, održavanje postojećeg fonda (mjere sanacije i zaštite oštećenih knjiga), praćenje stanja knjiga i pripreme za rashod, na kraju – pomoć korisnicima u izboru bibliotečke građe.

Rad sa korisnicima je svakako osnovna i najznačajnija djelatnost Biblioteke, koja se odvija svakoga radnog dana od 07:00 do 15:30 sati.

Najbrojniji korisnici Biblioteke su učenici osnovnih i srednjih škola, koji najviše čitaju i koriste naslove iz programa lektire. Veliki broj učenika čita i druge knjige, posebno iz oblasti beletristike, naučno-popularne, pa i stručne literature, dok studenti, uz stručnu pomoć zaposlenih, pronalaze referentnu biblioteku građu koju koriste u Čitaonici. Dio korisnika čine i građani – različite životne dobi, socijalnog statusa i obrazovnih profila, sa različitim interesima, ukusima i preferiranjima u pogledu ponude knjižnog fonda.

Zadaca Biblioteke je da pruži što kvalitetnije usluge svim svojim korisnicima, kako bi zadovoljila njihove informativne, obrazovne, kulturne i rekreativne potrebe.

2.2. Knjižni fond

Krajem 2020. godine knjižni fond Biblioteke brojao je 41.852 knjižnih jedinica, od čega 28.844 u odjeljenju za odrasle i 13.008 u odjeljenju za djecu. To je stvarno stanje na poli-

cama, iako je prema postojećim inventarnim knjigama čak dvostruko veće. Zbog toga se i moralo pristupiti temeljitoj reviziji knjižnog fonda.

Inače, snabdijevanje biblioteke novim izdanjima i potrebnom literaturom prilično je otežano. Zbog važećih propisa, biblioteka u tom pogledu nema samostalnost. Tokom 2019. godine nabavljeno je 450 naslova, od toga kupovinom svega 53 naslova; 75 naslova je donirano od Fondacije za bibliotečku djelatnost, dok su ostalo poklonili građani. U 2020. godini kupljeno je 38 novih naslova, 73 je donirala Fondacija, dok su građani poklonili 123 naslova. Radi se, inače, o dosta malim i skromnim nabavkama, tako da se ulaganje u knjižni fond ne može ni izbliza ocijeniti zadovoljavajućim.

2.3. Članstvo i posjete

U 2019. godini Biblioteka je imala 616 registrovanih članova, u oba odjeljenja. U 2020. godini bilo je 659 upisanih članova. Tokom 2019. godine u Biblioteci je registrovano 7438 posjeta, kako pojedinačnih, tako i organizovanih posjeta (učenici i djeca iz obdaništa). Na čitanju je bilo ukupno 6339 naslova, uz građu koja se koristi u Čitaonici. Tokom 2020. godine biblioteku je posjetilo 4550 lica, a na čitanje je izdat 4431 naslov.

Godišnja članarina iznosi 10 KM za odrasle, te 6 KM za djecu. Od 1. oktobra ta cifra se umanjuje za 50%, s tim što smo 2020. godine članarinu umanjili odmah na početku

školske godine, kako bismo – zbog ekonomske krize izazvane pandemijom – barem na taj način izašli u susret roditeljima i ostalima zainteresovanim za upis u biblioteku. Inače, u okviru oktobra – mjeseca knjige, pojedini čitatelji bivaju nagrađeni besplatnom članarinom.

Od 16. marta 2020. biblioteka je radila u izmijenjenim okolnostima. Izbijanjem pandemije COVID-19 virusa, rad je prilagođen uputama Kriznog štaba Federacije BiH. Čak je privremeno obustavljen rad sa korisnicima koji je zahtijevao direktni kontakt, što su uposlenici biblioteke iskoristili za obavljanje drugih stručnih bibliotečkih poslova (inventarisanje, klasifikacija, katalogizacija, izrada obaveznih statistika, sređivanje knjižnog fonda, magacina, itd). Shodno naredbama i uputstvima Kriznog štaba, Biblioteka je nastavila rad – poštivajući sve propisane epidemiološke mjere.

2.4. Približavanje korisnicima putem društvene mreže Facebook

S ciljem propagiranja kulture čitanja, pisane riječi i knjige, ali i bibliotečke djelatnosti i naše lokalne zajednice uopšte, Narodna biblioteka je 27. maja 2020. aktivirala službenu stranicu na društvenoj mreži Facebook. Na taj način nastoji se ostvariti bliži i neposredniji kontakt sa širom javnošću – kako korisnicima, tako i svim drugim građanima (koji bi, eventualno, u budućem vremenu mogli postati korisnici usluga Biblioteke). U vrijeme pokretanja stranice, inače, propisane epidemiološke mjere su zabranjivale kretanje određenim kategorijama stanovništva, uključujući i neke stalne korisnike biblioteke (osobe poznije životne dobi), s kojima je Biblioteka na ovaj način nastojala ostati u kontaktu).

Na Facebook stranici su prezentirani naslovi školske lektire i druge knjige, stariji i noviji naslovi, događaji vezani za knjigu itd. Promovisana je lokalna zajednica, te domaći i zavičajni autori. Obilježavani su značajni

datum. Svakoga mjeseca težište se stavlja na neku aktuelnu temu i promoviraju odgovarajući naslove. U junu ove godine fokus je bio na predstavljanju Biblioteke, Grada i lokalne zajednice; u julu – na obilježavanju godišnjice genocida u Srebrenici; u avgustu na promociji dječije književnosti i lektira, u septembru na propagiranju pismenosti i čitanja. Oktobar je već poznat kao *mjesec knjige*. Posebna pažnju je posvećena obilježavanju Nacionalnog dana svjesnosti o bibliotekama (30. oktobar), pri čemu je u fokusu bio život i djelo dr. Mustafe Kamarića, kao osnivača biblioteke. Kroz te aktivnosti, putem svoje Facebook stranice, Biblioteka je predstavila 202 naslova iz Zavičajne zbirke, 239 novih naslova pristiglih u biblioteku, zatim podsjetila na 483 starija naslova, 177 naslova školske lektire, te obilježila 279 ostalih događaja.

2.5. Kulturne i edukativne aktivnosti Biblioteke

U okviru Biblioteke formiran je Klub čitalaca – ljubitelja knjige (08. 10. 2020.), kojem se u početku pridružilo petoro naših sugrađana. U narednom periodu povećavao se broj članova, koji su se okupljali u pojedinim prigodama, uzimajući učešća u različitim aktivnostima Biblioteke. Ujedno je formiran i Klub mladih knjižničara (20. 10. 2020.), kada je nekoliko učenika osnovne škole “Hasan Kikić” izrazilo želju da postanu dio bibliotečkog “stručnog tima”. Ovaj mladi klub je isto tako realizovao više aktivnosti. Članovi Kluba mladih knjižničara sastaju se u Biblioteci i, uz pomoć bibliotekara ili samostalno, obrađuju različite teme. Rezultati njihovog rada često su izloženi na izložbenim panoima pred ulazom u biblioteku, koji privlače pažnju kako čitalaca, tako i drugih posjetilaca BKC-a.

Prije izbivanja pandemije, često su organizirane posjete učenika osnovnih škola Biblioteke. U tim posjetama djeca se upoznaju sa historijatom, fondom i načinom rada same biblioteke, odnosno bibliotečkom djelatnošću uopće. U toku 2019. godine realizovane su i dvije posjete djece predškolskog uzrasta

(iz obdaništa “Naša djeca” u Gračanici), ali je najveći broj edukativnih posjeta organiziran za osnovnoškolce. Biblioteku su posjetili učenici osnovnih škola iz Gračanice, Babića, Donje Orahovice – Rijeke, Stjepan Polja, Škaho-vice i Piskavice, kao i učenici iz Doborovaca i Vranovića. Mnogi od njih su prvi put vidjeli “pravu” Biblioteku. Osoblje biblioteke ih je upoznalo sa radom ove kulturne institucije, kao i sa nekim naslovima prikladnim za njihov uzrast.

Biblioteku su posjećivali i srednjoškolci – tako je npr. 2019. upriličena edukativna posjeta učenika Mješovite srednje škole (u pratnji profesora bosanskog jezika Adnana Pejčinovića), koji su se upoznali sa radom Biblioteke, knjižnim fondom, aktivnostima... Zabilježena je i posjeta polaznika privatne multidisciplinarnе školske ustanove “School and School” iz Gračanice, koji su u biblioteci priredili i posebnu radionicu. U novije vrijeme biblioteku posjećuju i u aktivnostima sarađuju članovi pojedinih sekcija Gimnazije “Dr. Mustafa Kamarić”, a s početkom ove školske godine ponovo je upriličeno više posjeta i obilazaka biblioteke od učenika Osnovne škole «Hasan Kikić».

U okviru svojih aktivnosti Biblioteka nastoji obilježiti i neke važne datume – u prvom redu one, koji se vežu uz knjigu i čitanje, ali i značajne datume za lokalnu zajednicu, zatim državne praznike, kao i različite druge nacionalne i međunarodne obljetnice.

S tim u vezi, na svečan način su obilježene sljedeći datumi:

Danu maternjeg jezika posvećena je sedmica od 15. do 21. februara 2021. godine, kada je Klub mladih knjižničara pripremio prigodan pano, posvećen ovom danu, dok je predavanje na temu “Historija pisma i jezika” održala bibliotekarka Senada Letić. Postavljena je i izložba građe o jeziku i književnosti. Uz to, univerzitetska profesorica dr. sc. Mevlida Đuvić održala je predavanje na temu “Književnost i jezik” (19. 02. 2021.).

Danu nezavisnosti BiH (1. mart) posvećena je sedmica u periodu od 22. do 28. 02. 2021. godine. Urađen je prigodan pano o ovome datumu, te izložba relevantnih izdanja.

U povodu 8. marta, Međunarodnog dana žena, u Biblioteci je održana radionica sa dječom "Za mamin dan"; vrijedne članice Biblioteke su izradile još jedan tematski pano (pri čemu su nagrađene knjigama). "Književnost i žene" je bila tema *Razgovora u biblioteci*.

Svjetski dan poezije (21. mart) obilježen je nastupom članova recitatorske sekcije gimnazije "Dr. Mustafa Kamarić", koji su čitali poeziju mlade pjesnikinje Esmeralde Muratović. Svojim se pjesmama predstavila i Amina Osmanhodžić, a postavljena je i poetska izložba u Biblioteci.

Obilježavanje Dana dječije knjige (2. april), takođe je realizovano nizom različitih sadržaja. Tako su 2019. članice recitatorske sekcije Mješovite srednje škole Gračanica prisutnoj djeci – učenicima prvog razreda, čitali bajke, a druženje uz bajke i likove iz bajke nadopunila je i pjesnikinja Nisveta Kantardžić, koja je po prvi put javnosti predstavila svoje pjesme za djecu. U narednoj, 2020. godini, navedeni datum je (uslijed pogoršane epidemiološke situacije i propisanih restrikcija) realizovan putem interneta: na Facebook stranici biblioteke postavljeni su video priloge učesnika manifestacije, koji su čitali bajke i priče za djecu. Također je pripremljen i kutak za djecu u okviru kojeg su postavljeni novi naslovi.

Obilježavanje Svjetskog dana knjige i autorskih prava (23. april) 2019. godine Biblioteka je obilježila posjetom učenika jednog VI. razreda O.Š. "Hasan Kikić" (razrednica: prof. Mubera Đuvić), koji su od svog džeparca kupili knjigu "Kuća na osami" Ive Andrića i poklonili je Biblioteci. Naredne godine, uslijed poznatih okolnosti, i ovaj značajni datum se morao obilježiti putem Facebook stranice Biblioteke.

Na Međunarodni dan pismenosti (8. septembar) organiziran je Dan otvorenih vrata, uz besplatan upis u Biblioteku za učenike osnovnih škola, a naredne godine i radionica na temu "Medijska pismenost" – uz učešće Meline Kurtović (glavne i odgovorne urednice Radio Gračanice) i novinara Fahrudina Kurtovića (dopisnik RTV TK); članovi Kluba mladih knjižničara su posjetili Radio Gračanicu, te se upoznali sa realizacijom njenih programa.

Obilježavanje 5. oktobra – Svjetskog dana učitelja, upriličeno je s Klubom mladih knjižničara kroz radionicu na temu "Moj učitelj – moja knjiga".

Nacionalni dan svjesnosti o bibliotekama (30. 10. 2020.) obilježen kroz realizaciju nekoliko programa: postavljena je izložba posvećena dr. Mustafi Kamariću, osnivaču biblioteke; u biblioteci je održana radionica "Biblioteka – mjesto koje volim" (u okviru kojeg je Klub mladih knjižničara napravio prigodan pano o čitanju i biblioteci). O životu i djelu Mustafe Kamarića govorilo se i kroz aktivnosti Kluba ljubitelja knjige. Razgovarano je o biblioteci, njenim počecima i današnjim aktivnostima. Klub ljubitelja knjige trenutno broji 8 članova. Realizovana je i emisija u programu Radio Gračanice, posvećena dr. Mustafi Kamariću.

Mini-izložba o dr. Mustafi Kamariću je 6. novembra – na godišnjicu njegove tragične smrti postavljena je u centru grada s ciljem

da se, na prigodan način građani, podsjetite na lik i djelo ovog znamenitog Gračanlije.

Povodom 24. godišnjice potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, uz pomoć učenika Mješovite srednje škole Gračanica, organizovali smo prigodnu prezentaciju za učenike osmog razreda O.Š. "Hasan Kikić". Sa učenicima su bili nastavnici: Brkić Ramzija i Admir Pindžić, a mentori srednjoškolaca su bili Mirsada Kuduzović i Mirsad Letić.

Oktobar – mjesec knjige je manifestacija koja se tradicionalno obilježava već duži niz godina. U okviru ove manifestacije, u tekućoj, 2021. godini, realizovani su sljedeći sadržaji:

Izložba izdanja/knjiga zavičajnih autora.

Stručna posjeta školskih bibliotekara sa područja grada Gračanica i općine Doboj Istok, uz razgovor o bibliotekarstvu i bibliotekama, problemima sa kojima se susrećemo, ali i razmjenu nekih pozitivnih iskustava. Upoznali smo se sa bibliotekama u osnovnim školama u: Sokolu, Gornjoj Orahovici, Stjepan Polju, Malešićima, Gračanici, te saznali kako funkcionišu školske biblioteke u srednjim školama u Doboj Istoku i Gračanici.

O kulturi nekada, o ljudima iz kulture nekada, o prošlosti i sadašnjosti obavljen je razgovor i druženje sa Nihadom Halilbegovićem, piscem i publicistom iz Sarajeva (Gračanlijom po rođenju), koji je tom prilikom poklonio svoju novu knjigu za odjel Zavičajne zbirke.

"Čitam – imam pravo" bila je tema radionice koja je održana u Biblioteci u okviru obilježavanja Dječije nedjelje.

"Mašići u knjigama" je naslov poetske večeri održane u biblioteci, koja je posvećena članovima pjesničke porodice Mašić iz Gračanice;

"Sa druge strane" je naziv druženja u biblioteci sa prof. dr. Omerom Hamzićem – o onome šta je zapisano i šta će tek biti napisano u njegovim knjigama i Časopisu "Gračanički glasnik".

U biblioteci je održan i čas lektire "Jesen u gradu".

Upriličena je posjeta članova bibliotekarske sekcije Gimnazije "dr. Mustafa Kamarić";

Biblioteku je posjetio i Kemal Tursunović Zmaj, pisac i publicist iz Dubrovnika – inače, rodom iz Gornje Tinje kod Srebrenika, koji je Biblioteci poklonio nekoliko svojih knjiga.

Dan svjesnosti o bibliotekama i završetak manifestacije "Oktobar – mjesec knjige" bio je posvećen osnivačima gračaničke Narodne biblioteke (dalekih 20-tih godina XX. stoljeća), među kojima je bio i zaboravljeni gračanički pjesnik Hajrudin Bujukalić.

U biblioteci je organizovan i veći broj drugih događaja – druženja, susreta, radionica i edukativnih sadržaja, uključujući:

"Razgovori u biblioteci" (septembar 2020.) – pedagozi Samida Husićić (MSŠ Gračanica) i Lejla Hasić (Gimnazija "Dr. Mustafa Kamarić"), te defektolog Alisa Hadžikadunić (MSŠ Doboj Istok). Tema razgovora bila je "Kako se trenutna epidemiološka situacija odražava na život učenika i roditelja na početku nove školske godine".

Muzičke radionice prof. muzike Azre Đogić (juni 2020. i avgust 2021.). Radionica je bila namijenjena djeci. Sudionici radionice su izrazili zadovoljstvo, te pohvalili ideju.

Predavanje "Zaštita i kontrola djece na internetu" (juli 2021.) – nova priča u biblioteci, a predavač je bio prof. dr. Hadžib Salkić, sudski vještak iz oblasti mobilnih tehnologija.

Radionica sa članovima Udruženja "Futura" Gračanica (juli 2021.).

Radionica – izrada bookmarka, koje dije-
limo korisnicima prilikom posjete biblioteci.

Socijalni dan 2021. – biblioteka je ugostila
srednjoškolce, koji su na jedan dan postali
bibliotekari.

U organizaciji Narodne biblioteke “dr.
Mustafa Kamarić” i njenim prostorijama tra-
dicionalno se organiziraju i promocije novih
knjiga. Razumljivo, zbog novonastalih uslova
izazvanih pandemijom to je u posljednje
dvije godine uglavnom izostajalo.

Ipak, organizovana je prva *online pro-
mocija* – promocija časopisa za kulturnu
historiju “Gračanički glasnik”, koji je i ranije,
skoro redovno, promovisan u biblioteci. Go-
dine 2020. jubilarni 49. i 50. broj “Glasnika”
promovisani su posredstvom live-stream
videa na našoj Facebook stranici, dok su u
ulozi promotora bili prof. dr. Omer Hamzić
i mr. Edin Šaković.

Live-stream promocije, inače, pratio je
iznenađujuće velik broj aktivnih gledalaca,
što uz ukupni broj kasnijih pregleda poka-
zuje da prisustvo on-line publike višestruko
nadmašuje broj fizički prisutnih posjetilaca
na ovakvoj vrsti kulturnih događaja. Ima-
jući to u vidu, treba svakako razmisliti da se
slični događaji koji se organizuju u okviru
biblioteke, odnosno BKC-a u cjelini također
prenose i uživo putem službenih Facebook
stranica, što uopće nije tehnički zahtjevan
poduhvat.

2.6. Adaptacija prostorija i uređenje Dječijeg kutka

Početkom 2021. godine izvršeno je uređenje
i krećenje prijemnog odjeljenja Biblioteke, a
uz pomoć Fondacije za bibliotečku djelatnost
FBiH, uredili smo kutak za djecu. Riječ je o
ugradnji namjenskih polica sa bibliotečkim
sadržajima, prilagođenim dječijem uzrastu.

Prethodne, 2020. godine, predstavnici Mi-
krokreditne fondacije “MI BOSPO” biblio-
teci su poklonili jedan računar, koji je odmah
stavljen u funkciju.

3. KULTURNO NASLIJEĐE I ZAVIČAJNA MUZEJSKA ZBIRKA

Pravilima Javne ustanove za informisanje i
kulturu Bosanski kulturni centar Gračanica
(BKC) i upisom u sudski registar predviđene
su i djelatnosti vezane za kulturno-histo-
rijsko naslijeđe (zaštita kulturne baštine, te
muzejska i arhivska djelatnost). Navedene
poslove, uključujući i brigu o Zavičajnoj mu-
zejskoj zbirci obavlja stručni saradnik za kul-
turno naslijeđe.

3.1. Zavičajna muzejska zbirka

Zavičajna muzejska zbirka Gračanica pred-
stavlja muzejski dio BKC-a. Smještena je
u posebnoj prostoriji i faktički ima ulogu
gradskog muzeja. Zbirka je utemeljena 1975.
godine, zahvaljujući entuzijazmu Branka Va-
jića, penzionisanog prosvjetnog radnika i ar-
heologa amatera, kome je par godina kasnije
na korištenje data jedna prostorija u okviru
novosagrađenog Doma kulture u Gračanici.
Težnje da ta zbirka preraste u zavičajni mu-
zej ostale su neostvarene, a materijal kojeg je
Vajić prikupio i objedinio ostao je nedostu-
pan i uglavnom nepoznat javnosti. Tek 2005.
godine, inicijativom rahmetli Izudina Dura-
kovića, tadašnjeg direktora BKC-a, dio mate-
rijala je izložen i predstavljen javnosti, a na-
redne godine izložbena postavka je uređena i
u novome galerijskom prostoru, sagrađenom
u okviru tzv. treće faze BKC-a. Nažalost, ta
postavka i više njih kasnije bile su privreme-
nog karaktera. U međuvremenu, izvršena
je primarna obrada, označavanje i inventa-
risanje muzejskih predmeta – budući da su
prvobitne inventarske knjige i evidencije u
međuvremenu bile zagubljene (taj posao je u
toku 2007. godine izvršio Edin Šaković kao
pripravnik u ovoj Ustanovi).

Godine 2014. uz podršku Federalnog
ministarstva kulture i Općine Gračanica
urađena je i svečano otvorena nova *stalna
postavka Zavičajne muzejske zbirke* (autor:
Edin Šaković). Od 2016. godine izvršena je
temeljita revizija inventara, obrada i kon-

zervacija muzejskih predmeta, uz sređivanje muzejskog depoa, te reorganizacija i proširenje stalne postavke. U toku 2020. i početkom 2021. pristupilo se realizaciji projekta "Spomen-zbirke 1992.-1995." sa Spomen-sobom odbrane Gračanice, pri čemu je izvršena adaptacija prostorije, temeljito reorganizirana stalna postavka, te uređena i svečano otvorena Spomen-soba.

Zavičajna muzejska zbirka se danas sastoji iz dva dijela:

Stalne postavke (koja obuhvata predmete i eksponate iz mineraloško-paleontološke, arheološke, numizmatičke, historijske i etnografske zbirke), te

"Spomen-sobe 1992.-1995.", posvećene razdoblju odbrane Bosne i Hercegovine (i Gračanice u njoj) od agresije.

3.1.1. Osvrt na dosadašnji rad Zavičajne muzejske zbirke

U proteklih nekoliko godina stalna postavka Zavičajne muzejske zbirke bila je otvorena za *individualne i grupne posjete* (uz prethodnu najavu). Najveći broj korisnika činili su učenici osnovnih i srednjih škola. Zbirku su, pored škola s područja općine/ grada Gračanica, posjećivali i učenici s područja Doboj Istoka i Srebrenika. Uspješna saradnja ostvarivana je s Gimnazijom "Dr. Mustafa Kamarić". Za učenike prvih razreda organiziran je detaljan obilazak stalne postavke, uz stručno vodstvo. Kod Mješovite srednje škole posjete su inicirali uglavnom pojedini nastavnici (pri čemu se inicijativom posebno istakao prof. Samer Fazlić). Trenutno je u toku realizacija projekta sa Turističkom zajednicom grada Gračanica, odnosno Turističkim uredom. U okviru tog projekta, učenici Mješovite srednje škole – smjer turistički tehničar, obavljaju i dio svoje prakse i u Zavičajnoj muzejskoj zbirci.

Među posjetiocima Zbirke bili su i brojni gosti koji su dolazili u Gračanicu, kako iz Bosne i Hercegovine, tako i inozemstva – predstavnici prijateljskih gradova, zatim članovi kulturno-umjetničkih društava, nevladinih

organizacija, programa međunarodne razmjene učenika i studenata itd. U tom smislu, ostvarena je saradnja sa više udruženja građana i organizacija s područja općine/ grada. Upriličene su i posjete predstavnika udruženja arhivista, zatim Turističke patrola, predstavnika ustanova kulture sa područja Tuzlanskog kantona (u okviru Dana evropskog naslijeđa 2021.) itd.

U Prostoru Zavičajne muzejske zbirke organizovano je i *više likovnih izložbi*. Za primjer spomenimo izložbu slika i grafika Nijaza Omerovića u povodu 35 godina njegovog umjetničkog stvaralaštva (2016.), izložbu akvarela Gordane Mehmedović, te slika i grafika Mehmeda Meše Bajrića (2017.). Također su upriličene i izložbe fotografija "FOTOBiH 2017." (u povodu 50. jubilarnih dana fotografije BiH, u organizaciji Asocijacije za umjetničku fotografiju BiH i BKC Gračanica), kao i izložba fotografija Univerzitetskog foto kluba Banja Luka (mart/april 2019.).

Zavičajnu muzejsku zbirku Gračanica su u više navrata *posjećivali i obilazili stručnjaci* iz Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Instituta za arheologiju u Sarajevu, Katedre za arheologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, Zemaljskog muzeja BiH, zatim Muzeja Tešanj, Zavičajnog muzeja Doboj, a u privatnoj posjeti je bio i novoimenovani direktor Muzeja Istočne Bosne iz Tuzle. Rukovodilac Zavičajne muzejske zbirke, stručni saradnik za kulturno naslijeđe Edin Šaković, boravio je u stručnim posjetama Muzeju Tešanj, te muzeju Franjevačkog samostana u Tolisi.

U proteklih pet godina *fundus zbirke obogaćen je* sa većim brojem novih muzejskih predmeta – uglavnom slučajnih terenskih nalaza i prikupljenih eksponata, te poklonima građana (u arheološkoj kolekciji: površinski nalazi sa lokaliteta Duje, Arnautsko brdo, Hrid i Greblje; u historijskoj kolekciji: stare trgovačke knjige, stari novac, foto-dokumentacija itd.; u etnološkoj zbirci: stara nošnja,

tkalački razboj, kolekcija kovačko-kolarskog alata itd.).

Uporedo, rađeni su redovni poslovi na zaštiti, održavanju i konzervaciji muzejskih predmeta, te vođenju muzejske dokumentacije.

Krajem 2019. godine, radi planiranih aktivnosti na *reorganizaciji Zavičajne muzejske zbirke i osnivanju "Spomen-sobe 1992.-1995."*, stalna postavka Zavičajne muzejske je rasformirana, nakon čega se pristupilo reviziji inventara, sređivanju muzejske dokumentacije, a nakon obavljene adaptacije prostorije i samoj reorganizaciji, odnosno formiranju nove stalne postavke, kao i formiranju izložbene postavke "Spomen-sobe 1992.-1995".

3.1.2. Uspostava i osnivanje "Spomen-zbirke 1992.-1995." sa Spomen-sobom

Najvažniji projekat koji se realizira u okviru Zavičajne muzejske zbirke Gračanica jeste osnivanje i uspostava "Spomen-zbirke 1992.-1995.", kao jedinstvene memorijalno-historijske kolekcije muzejske, arhivske, bibliotečke i druge građe o Gračanicu u razdoblju odbrane od agresije na BiH 1992.-1995. Navedena Spomen-zbirka obuhvata: 1) *Spomen-sobu odbrane Gračanice*, kao muzejski dio, namijenjen najširoj javnosti, te 2) *Historijsko-dokumentacionu zbirku*, kao kolekciju relevantne historijske građe (arhivske, bibliotečke, audiovizualne itd.) – namijenje užoj, stručnoj javnosti (za potrebe istraživačkih, publicističkih i sličnih projekata).

Nakon pripremnih aktivnosti, te imenovanja Radnog tima za uspostavu Spomen-zbirke (imenovan rješenjem Gradonačelnika 2018. godine), u septembru 2019. objavljen je javni poziv građanima za prikupljanje muzejskog materijala i historijske građe. U okviru javnog poziva, na koji se odazvalo šezdesetak građana, prikupljeno je dvjestotinjak eksponata, te znatno veća količina dokumentacionog materijala. U toku prve polovice 2020. godine vršena je obrada i evidentiranje prikupljenog materijala, da bi

se nakon toga pristupilo adaptaciji prostora, a potom i izradi muzejske postavke.

Izbijanje pandemije Covid-19, te uvedene epidemiološke mjere i njihove posljedice u značajnoj mjeri su usporile dinamiku planiranih aktivnosti, a neizvjestan je postao, uslijed naglog pada prihoda, i nužni finansijski okvir. Ipak, zahvaljujući razumijevanju i podršci Gradske uprave, odnosno Gradonačelnika, koji je bio glavni (i jedini) pokrovitelj – u drugoj polovici 2020. pristupilo se adaptaciji prostorije, a zatim i reorganizaciji stalne postavke, te izrade muzejske postavke same Spomen-sobe.

Treba napomenuti da je, s obzirom na aktuelnu situaciju u vezi sa posljedicama pandemije, navedeni posao realiziran uz minimalne izdatke (ukupni troškovi – od adaptacije prostora, preko nabavke inventara do izrade panoa iznosili su manje od 3.000 KM). *Spomen-soba je svečano otvorena* za Dan 111./221. gračaničke brigade, 01. septembra 2021. godine.

Poslije otvaranja Spomen-sobe, predstoje aktivnosti na uspostavi, formiranju i sređivanju *Historijsko-dokumentacione zbirke 1992.-1995.*, koja će biti smještena uz Spomen-sobu, odnosno Zavičajnu muzejsku zbirku. Do sada je prikupljena značajna količina materijala u fizičkoj i digitalnoj formi, što u narednom periodu treba razvrstati, srediti, evidentirati, zaštititi i pohraniti na sigurno. Planirano je da se glavnina navedenih aktivnosti realiziraju u toku zime (2021./2022. g.). Pomoć u realizaciji ovih aktivnosti predstavlja novčana donacija grupe građana – Gračanlija iz grada Graz u Austriji, koja je iskorištena za nabavku sredstava za arhiviranje.

Načelan dogovor o saradnji uspostavljen je sa J.U. Arhiv Tuzlanskog kantona u Tuzli, koji je zainteresiran za preuzimanje dijela građe u izvornom obliku ili kopiji, dok je sa svoje strane ponudio kopije relevantnih dokumenata i građe koju čuvaju u svom posjedu. Slična saradnja nastojat će se ostvariti i sa drugim srodnim ustanovama.

3.1.3. Neki problemi u radu Zavičajne muzejske zbirke i plan rada za naredni period

Zavičajna muzejska zbirka sa stalnom postavkom biće otvorena za organizirane posjete građana i gostiju. Uveden je bio i termin za individualne posjete (petkom priepodne). Ulaz za sve građane je besplatan.

Nažalost, u prostoriji Zbirke nije riješeno grijanje, što otežava rad i uopće korištenje tog prostora u zimskim mjesecima. S druge strane, u ljetnom periodu prostorija nema nikakve ventilacije ili sistema hlađenja, a svjetlarnik u stropu poput staklenika zagrijava prostoriju – do granica neizdržljivosti. Zbog svega toga, posjete Zavičajnoj muzejskoj zbirci i uopšte korištenje ovog prostora u jeku zimskog i ljetnog perioda su znatno otežani. Uprava BKC-a bi u narednom periodu trebala prioritarno riješiti ovaj problem, a ujedno otkloniti i druge tehničke nedostatke u navedenom prostoru (sanirati krov, koji na dva mjesta prokišnjava, te obnoviti sanitarni čvor, koji je u lošem stanju). Jedan od problema koji također zahtijeva hitno rješenje jeste i fizičko osiguranje ulaza u zbirku, a bilo bi poželjno uvesti i alarmni sistem – imajući u vidu da su troškovi ugradnje tih sistema danas znatno niži nego što je to bilo u vrijeme prvobitne adaptacije ovog prostora i "useljensa" same Zbirke.

Poseban problem, međutim, predstavlja *neriješen formalno-pravni status* Zavičajne muzejske zbirke unutar J.U. BKC Gračanica. U tom smislu, neriješen je status i fundusa zbirke, koji obuhvata vrijedne eksponate. Najpoželjnije bi bilo, kao što je naglašeno i u uvodu ovog teksta, Zavičajnu muzejsku zbirku službeno uspostaviti kao jednu od organizacionih jedinica (dijelova) JU BKC Gračanica. Drugim riječima, uz postojećih pet jedinica (1 – Opšti poslovi i služba marketinga i reklame, 2 – Radio Gračanica, 3 – TV dopisništvo, 4 – Javna biblioteka, te 5 – Kino sala i bioskop) trebalo bi organizirati i šestu jedinicu – Zavičajnu muzejsku zbirku. Nave-

deni korak podrazumijeva tek izmjenu Pravila J.U. BKC Gračanica, kao temeljnog akta ove ustanove, odnosno običnu, formalnu odluku koju kao osnivač treba potvrditi Gradsko vijeće – bez ikakve druge procedure (i bez izdataka). No, tim korakom i takvom odlukom konačno bi se riješio pravni status Zbirke.

Ovom prilikom, navedeni prijedlog bismo dopunili sugestijom da se ta organizaciona jedinica nazove *Gradski muzej Gračanica*, s obzirom da Zavičajna muzejska zbirka faktički ispunjava sve kriterije da se i formalno nazove muzejom. U kulturnom i simboličnom smislu, uspostava *Gradskog muzeja* (makar čisto formalno, kao jedne organizacione jedinice BKC-a) bio bi krupan iskorak za Grad Gračanicu, a ujedno i potvrda istinski gradskog i urbanog statusa ove lokalne zajednice. To je ujedno i osnovni preduslov za neko eventualno proširenje tog muzeja u budućnosti, što Gračanici po njenoj razvijenosti i dolikuje.

Do tada, Zavičajna muzejska zbirka će u osnovi zadržati dosadašnji način djelovanja, ali uz određene iskorake.

S obzirom da je u međuvremenu formirana Turistička zajednica grada Gračanica i otvoren Turistički ured, Zbirka će postati sastavni dio turističke ponude grada Gračanica.

3.2. Kulturno-historijsko naslijeđe

U okviru djelatnosti stručnog saradnika za kulturno naslijeđe, pokrenuto je ili realizirano više aktivnosti na istraživanju, evidenciji, dokumentiranju, afirmaciji i promociji kulturno-historijskog naslijeđa Gračanice i njene okoline.

Redovna aktivnost je *evidencija kulturnog naslijeđa općine/grada Gračanica*, odnosno dokumentiranje kulturno-historijskih dobara na ovome području – u saradnji i uz stručnu podršku Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, kao nadležne kantonalne javne ustanove. U vezi sa ovim projektom, izvršeno je više terenskih izlazaka, prospekcija i rekognosciranja, uključujući: pronalazak nekropole stećaka u rejonu Gornjeg Skipovca, pronalazak arheološkog nalazišta u rejonu Duje u Lukavici (pokrenute su aktivnosti u saradnji sa kantonalnim Zavodom i Institutom za arheologiju iz Sarajeva, radi organizacije budućeg arheološkog iskopavanja), rekognosciranje arheoloških lokaliteta Hrid, Jagodnjaci i Greblje, stalni obilazak postojećih lokaliteta sa spomeničkim naslijeđem itd. Izvršeno je foto-dokumentiranje objekata austrougarske arhitekture u Gračanici, kao i primjera tradicionalnog narodnog graditeljstva širom općinskog/gradskog područja Gračanice. U saradnji sa Zavodom, neke su aktivnosti poduzete i izvan općine/grada Gračanica (npr. učešće u rekognosciranju arheološkog lokaliteta Vis/Ormangrad, te učešće u spašavanju i preliminarnoj obradi skupnog arheološkog nalaza – prahistorijske ostave sa lokaliteta Markuša kod Srebrenika, koji je od stručne javnosti i medija ocijenjen kao jedna od najvećih arheoloških senzacija BiH u posljednjih 50 godina.

U okviru zaštite i afirmacije kulturno-historijskog naslijeđa, te javne memorije i historije grada, pokrenuta je i *digitalizacija relevantne građe i zavičajnih izdanja*, pri čemu je skeniran veći broj knjiga, publikacija, periodike i drugih izdanja. U ovome su

doprinos dale i dvije pripravnice koje su u toku 2019./2020. obavljale pripravnčki staž u BKC-u. U toku je obrada skeniranog materijala, koji će na kraju biti na poseban način prezentiran javnosti (putem digitalnih medija i sl.), a ujedno ustupljen i zavičajnom odjeljenju Biblioteke.

Kada je u pitanju *afirmacija i promocija kulturnog naslijeđa*, uspostavljena je saradnja sa različitim medijima (FENA, RTV TK i dr.), te je u proteklih pet godina objavljeno više članaka na web-portalima i u dnevnoj štampi, realizirano nekoliko posebnih radio-emisija, snimljen veći broj TV priloga i reportaža, kao i dva dokumentarna filma. Sa lokalnom televizijom WTV Gračanica realiziran je dokumentarni serijal "Putevima našeg zavičaja", dok je na Radio Gračanici realizirana emisija "Historijska čitanka", kao i serijal u okviru emisije "Otvoreni studio", a u toku su i pripreme za realizaciju emisije "Iz kulturne baštine Bosne i Hercegovine".

U saradnji sa Medžlisom Islamske zajednice Gračanica i grupom džematlija izrađen je informativni pano sa osnovnim historijskim podacima o Osman-kapetanovoj medresi u Gračanici (s tekstom na bosanskom, engleskom i turskom jeziku), koji je postavljen u pročelju objekta, u toku je izrada sličnog panoa za Bijelu džamiju, a postoji interes da se na sličan način označi i nekoliko drugih spomenika islamske baštine. U saradnji sa akademskim slikarom Semirom Osmanhodžićem realiziran je projekt izrade i izložbe crteža sa starim gračaničkim džamijama, uz koji je urađena i prigodna brošura sa osnovnim historijskim podacima.

Izrađeno je i nekoliko brošura/afiša i sličnih promotivnih materijala za grad Gračanicu, kao i neke organizacije i udruženja.

Ostvarena je i *saradnja sa drugim ustanovama*, u prvom redu sa Zavodom za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, te J.U. Bosanski kulturni centar Tuzlanskog kantona u Tuzli. U septembru 2020. stručni saradnik za kulturno

naslijeđe je uzeo učešća u stručnim predavanjima i panel diskusiji za uposlenike ustanova kulture sa područja Tuzlanskog kantona (na temu "Memorijalni spomenici Bosne i Hercegovine"), koje je u okviru manifestacije "Dani evropskog naslijeđa" organizirala J.U. Bosanski kulturni centar Tuzlanskog kantona iz Tuzle. U oktobru iste godine sa stručnim izlaganjem učestvovao je na panel-diskusiji na temu "Kultura sjećanja na period odbrane Bosne i Hercegovine u ustanovama kulture i medijima", koju je u okviru manifestacije "Dani audiovizuelnog naslijeđa" u Tuzli organizirala spomenuta ustanova. U septembru 2021. godine BKC Gračanica je u saradnji sa BKC Tuzla sudjelovao u organizaciji "Dana evropskog naslijeđa", u okviru kojih je upriličena posjeta učesnika manifestacije Gračanici, uz obilazak i upoznavanje sa kulturno-historijskim znamenitostima, dok je stručni saradnik za kulturno naslijeđe održao stručno predavanje na panel-diskusiji "Etnologija i bosanski kulturni centri".

U cilju afirmacije, što bolje stručne prezentacije i trajnog dokumentovanja ostvarenih rezultata BKC u oblasti kulture, a posebno kulturno-historijskog naslijeđa, ostvarena je i u zadnjim godinama unaprijeđena interakcija i saradnja sa redakcijom časopisa za kulturnu historiju "Gračanički glasnik", a posebno sa glavnim urednikom ovog časopisa, prof. dr. Omerom Hamzićem, koji godinama prati, prezentuje i "arhivira" sva značajnija dostignuća u toj oblasti s područja Gračanice i šire.

Stručni saradnik za kulturno naslijeđe je objavio veći broj radova, priloga i članaka s područja lokalne historije i kulturnog naslijeđa Gračanice i okoline (publicirani uglavnom na stranicama "Gračaničkog glasnika", te u časopisu "Baština sjeveroistočne Bosne"), a sudjelovao je i u izradi dvije historijske monografije, te uzeo učešća sa izlaganjima i referatima na više naučnih skupova, konferencija i okruglih stolova.

Također, u okviru projekta neformalnog obrazovanja "Winter School & Fest", kojeg or-

ganizira Vijeće mladih općine Gračanica, realizirane su radionice o amaterskoj arheologiji i istraživanju kulturno-historijskog naslijeđa.

3.3. Obilježavanje značajnih datuma, događaja i ličnosti

Bosanski kulturni centar Gračanica redovito sudjeluje u organizaciji i realizaciji programa obilježavanja lokalnih značajnih datuma i državnih praznika, kreirajući različite kulturne sadržaje. Stručni saradnik za kulturno naslijeđe je zadužen za izradu teza i nacrtu svečanih referata (historijski dio), ali i dizajn promotivnih materijala (plakati, pozivnice i sl.).

U okviru ovih aktivnosti izrađene su i posebne brošure sa osnovnim historijskim podacima o borbi na Zečevom gaju i odbrani Gračanice 25. 05. 1992. (u povodu 25. maja – Dana odbrane Gračanice), te o bitci na Visu 07. 08. 1994. (u povodu 7. augusta – Dana pobjede na Visu), a slična brošura je izrađena i povodom 25. novembra – Dan državnosti Bosne i Hercegovine (na prijedlog Vijeća mladih grada Gračanica, čiji su članovi izvršili njenu distribuciju). Iniciran je, također, i memorijalni marš učenika-srednjoškolaca na Zečev gaj, kao mjesto historijske bitke iz maja 1992. godine, koji je u saradnji sa Sportskim savezom i srednjim školama uspješno organiziran na jubilarnu 25. godišnjicu događaja, a zatim i u naredne dvije godine (organizacija je izostala 2020. i 2021. zbog pandemije i epidemioloških mjera).

Obilježeni su i različiti drugi značajni događaji, datumi i ličnosti. Primjer je 50. godišnjica od osnivanja, odnosno početka emitovanja redovnog programa Radio Gračanice 2019. godine. U toku navedene godine izvršeno je istraživanje arhivske građe i prikupljanje podataka o osnivanju i historijatu ovoga radija. Rezultati istraživanja su publicirani u 48. broju časopisa za kulturnu historiju "Gračanički glasnik", a organizirana je i posebna tematska izložba. Uporedo s tim, s obzirom da se iste godine navršavala i 60. godišnjica Narodnog univerziteta – ustanove čiji je

pravni sljedbenik današnji BKC, izvršeno je istraživanje arhivske građe, a rezultati su također objavljeni u spomenutom časopisu.

Stručni saradnik za kulturno naslijeđe je sudjelovao i u izradi dokumentarnog filma "Gračanički pravednici" (produkcija: BKC Gračanica, režija: Fahrudin Kurtović – pisanje scenarija, izbor fotografija, stručne konsultacije), posvećen znamenitom Gračanliji dr. Avdi Prohiću i njegovoj porodici (dobitnicima odlikovanja "Pravednici među narodima"), koji je premijerno prikazan povodom obilježavanja 7. aprila, Dana oslobođenja Gračanice u Drugom svjetskom ratu. Također je, na skroman način, obilježena i godišnjica rođenja filozofa i enciklopediste Danka Grlića (rođenog u Gračanici), kroz "Razgovor s povodom" u Narodnoj biblioteci "Dr. Mustafa Kamarić" (gost je bio Edi Bokun, filozof i publicist iz Tuzle). Na sličan način se ovoga oktobra govorilo i o Hajrudinu Bujukaliću, suosnivaču Narodne biblioteke i zaboravljenom gračaničkom pjesniku, a u planu je da se od zaborava otmu i drugi istaknuti intelektualni

i kulturni stvaraoci i djelatnici iz Gračanice, pri čemu kao i do sada računamo na Uredništvo časopisa "Gračaničkog glasnika", na čijim će se stranicama ponovo "oživjeti" njihovo stvaralaštvo.

S obzirom na novonastalu situaciju, izazvanu pandemijom i propisanim epidemio-loškim mjerama, uobičajeni programski sadržaji vezani za obilježavanje značajnih datuma su dobrim dijelom reducirani, dok je obilježavanje datuma "preseljeno" na valove Radio Gračanice. Stručni saradnik za kulturno naslijeđe je pripremao odgovarajuće scenarije i druge materijale za realizaciju cjelodnevnog programa i specijalnih emisija koje su tim prigodama emitovane.

3.4. Izložbene aktivnosti

U toku nekoliko proteklih godina organizirano je, postavljeno i upriličeno više tematskih izložbi. Tako su u povodu 25. maja – Dana odbrane postavljene izložbe "Spomen-obilježja Odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992.-1995. na području općine Gračanica" autora Edina Šakovića (2016.), te "Ratni plakati 1992.-1995." (2017.); izložba originalnih ratnih plakata organizirana je i povodom Dana 111./221. gračaničke brigade (2020.). Stručni saradnik za kulturno naslijeđe je dizajnirao i izložbu posvećenu 40. godišnjici prijateljstva i saradnje Gračanice i francuskog grada Fleury-les-Aubrais (izbor fotografija i materijala izvršio je Dino Čolić).

U povodu 25. novembra – Dana državnosti, organizirana je izložba "Antifašizmom za Bosnu i Hercegovinu" (2016.), koja je gostovala i u Centru za kulturu u Tešnju, a potom je izložena u gračaničkoj gimnaziji. Kasnije je, u saradnji sa Muzejom Tešanj izrađena izložba "Bosna i Hercegovina u Narodnooslobodilačkom ratu 1941.-1945." (autori: Mensura Mujkanović i Edin Šaković), koja je 2019. svečano otvorena u Tešnju, a zatim je gostovala u Kaknju. Predviđeno gostovanje i u Gračanici (planirano za 7. april 2020.) nije

održano zbog izbijanja pandemije i organizirat će se u narednom periodu.

Izrađena je i postavljena i tematska izložba “50 godina Radio Gračanice”, a stručni saradnik za kulturno naslijeđe je sudjelovao i u izradi mini-izložbe posvećene dr. Mustafi Kamariću, osnivaču gračaničke biblioteke.

Također je organizirano više gostujućih izložbi. U saradnji sa Zavodom za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK upriličeno je gostovanje izložbe *Kuća sjeveroistočne Bosne*, autorice dipl. ing. Tijane Veljković (2016.), dok je u povodu 7. aprila – Dana oslobođenja Gračanice u Drugom svjetskom ratu gostovala izložba *“Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu”*, u organizaciji Arhiva Tuzlanskog kantona iz Tuzle (2017.).

Za naredni period planirano je da se izložbene aktivnosti intenziviraju. To podrazumijeva izradu i otvorenje vlastitih izložbi, kao i njihovo gostovanje u drugim mjestima, ali i postavku gostujućih tematskih izložbi drugih ustanova sa kojima smo uspostavili saradnju.

U protekloj godini BKC Gračanica je izradio veći broj drvenih štafelaja, što omogućuje da se izložbe, osim u prostoru samoga BKC-a, organiziraju i na otvorenom, pa i u centru grada, što bi na određen način sadržaj i temu izložbe približilo širem krugu građana (uključujući i one koji nisu redovni konzumenti ovakvih kulturnih sadržaja).

Osim toga, postojeće epidemiološke mjere i same nameću ovakvu vrstu prilagodbe, tako da je organizacija takvih izložbi, barem kratkoročno, u narednom periodu više nego poželjna.

3.5. Turistička djelatnost

Bosanski kulturni centar Gračanica je u prethodnom vremenu imao bitnu ulogu u realizaciji programa vezanih za razvoj turističke djelatnosti na području Gračanice, naročito prije osnivanja Turističke zajednice i otvorenja Turističkog ureda. Stručni saradnik za kulturno naslijeđe je, prema uputama

Ministarstva trgovine, turizma i saobraćaja Tuzlanskog kantona, izradio nacrt elaborata “*Turističke atrakcije, resursi i potencijali općine Gračanica*”, koji je upućen Ministarstvu i Turističkoj zajednici TK. Također je uzeo učešća i u realizaciji više redovnih godišnjih projekata “*Turističke patrole TK*” na području Gračanice.

Osim toga, sudjelovao je i u različitim aktivnostima, vezanim za afirmaciju, promociju i korištenje turističkih potencijala grada Gračanica (npr. izrada prijedloga osiguranja pristupa lokalitetu utvrđenog grada Sokola, koji je upućen nadležnoj gradskoj službi, zatim učešće u radu komisije za izradu projektnog zadatka uređenja Visa itd.), kao i samome osnivanju Turističke zajednice. Danas je, kao predstavnik BKC-a, član Turističkog vijeća grada Gračanica – izvršnog tijela Turističke zajednice, te redovno surađuje sa novootvorenim Turističkim uredom.

Važno je napomenuti da BKC Gračanica i samostalno nastoji prezentirati turističku ponudu Gračanice, s osobitim naglaskom na kulturno-historijsku baštinu (kako materijalnu, tako i nematerijalnu), ali i kulturnu ponudu ovoga grada. S tim u vezi organizirali smo više uspješnih projekata. Jedan od pozitivnih primjera jeste i posjeta učesnika međunarodnog stručnog savjetovanja “*Arhivska praksa 2017.*” (koje organizira Arhiv Tuzlanskog kantona), pri čemu je šezdesetak arhivskih radnika i stručnjaka iz različitih dijelova BiH i susjednih zemalja obišlo kulturno-historijske znamenitosti Gračanice, posjetivši ujedno prostorije BKC-a, kao i Zavičajnu muzejsku zbirku. Sličnu posjetu smo organizirali i 2021. za učesnike manifestacije “*Dani evropskog naslijeđa*”.

Pozitivan primjer prezentacije kulturno-historijskog naslijeđa u turističke svrhe (uz do-datne kulturne sadržaje) bila je i aktivnost “*Ljetna kulturna tura*”, osmišljena i realizirana 2018. godine. Tom prilikom iz Gračanice je osiguran besplatan prijevoz autobusom do Sokola, radi posjete i obila-

ska Stare džamije – nacionalnog spomenika. U Staroj džamiji je bila postavljena izložba umjetničke fotografije (u organizaciji Asocijacije za umjetničku fotografiju BiH), dok su posjetitelji dočekale i ugostile članice Udruženja žena “Gradina” Soko (kojima je Stara džamija dodijeljena na korištenje), ujedno ih upoznavši sa vlastitim radom. S obzirom na izuzetno pozitivan odjek ovog događaja, planirano je da se “ljetne kulturne ture” organiziraju i u budućem periodu.

3.6. Ostali projekti i aktivnosti

Pored prethodno izloženih poslova, stručni saradnik za kulturno naslijeđe je sudjelovao i u brojnim drugim projektima, programima i poslovima. Primjer je izrada fotomonografije *“Da se pamti i ne zaboravi. Spomen-obilježja Odbrambeno-oslobodilačkog rata 1992.-1995. na području Općine Gračanica”* (tekst, fotografije i dizajn), čiji je izdavač trebalo da bude Organizacija porodica šehida i poginulih boraca općine Gračanica. Rukopis je završen i pripremljen za štampu, ali projekat, nažalost, nije do kraja realiziran. Također, treba spomenuti i učešće u organizaciji manifestacije *“Međunarodni dani keranija i čipkarstva”* (2016.), kroz izradu promotivnog materijala (afiše, leci, plakati, web-baneri), te izlaganje na okruglom stolu. Može se navesti i učešće u javnoj raspravi o nacrtu Zakona o značajnim datumima Tuzlanskog kantona, kao i Zakona o zaštiti kulturno-historijske i prirodne baštine TK, a također i primjedbe,

dopune i sugestije vezane za izmjenu Strategije razvoja općine Gračanica 2015.- 2020. (oblast turizam i kulturno-historijsko naslijeđe), te Strategije za mlade grada Gračanica, koja je u fazi izrade, kao i sudjelovanje u izradi obrazloženja inicijative za proglašenje Grada Gračanica (historijski dio).

4. OSTALI SUBJEKTI KOJI DJELUJU U OBJEKTU USTANOVE

U prostoru BKC samostalno djeluju: Kulturno-umjetničko društvo “Adem Alić”, Atelje Semira Osmanhodžića, Omladinski centar (kojeg koristi Vijeće mladih Gračanica, te više omladinskih udruženja i grupa), kao i Šahovski klub Gračanica.

4.1. KUD “Adem Alić”

Kulturno-umjetničko društvo “Adem Alić” Gračanica osnovano je 1948. godine, kao jedno od prvih kulturno-umjetničkih društava na području Gračanice. Nakon višegodišnjeg prekida, njegov rad je obnovljen 1978. godine, a društvu su na raspolaganje stavljene prostorije Novog doma kulture (danasnjeg BKC-a). Društvo je ponovo prestalo s radom u vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu, da bi njegov rad bio obnovljen 1998. godine. Tada mu je takođe dodijeljena jedna prostorija u okviru BKC-a, a na raspolaganje su stavljani i ostali resursi. U narednih dvadesetak godina KUD je, djelovanjem kroz različite sekcije, dao znatan doprinos kulturno-umjetničkom stvaralaštvu i kulturnoj ponudi Gračanice.

Sa širenjem pandemije, rad KUD “Adem Alić” Gračanica sveden je na minimum, ali to ne znači da je ovo kulturno-umjetničko društvo prestalo sa radom. Naprotiv, KUD je imao aktivnosti tokom cijele godine, kroz sve svoje sekcije

Folklorna sekcija trenutno broji 70-tak članova, raspoređenih u tri postavbe. U toku zadnjih par godina radila je na uvježbavanju starih i novih koreografija, sa postojećim i novim članovima. Nastojalo se privući što

veći broj djece. U januaru 2020. ostvaren je kontakt sa SOS Dječijim selom u Gračanici, te je u rad sekcije uključeno 15-toro djece iz te ustanove, različitog uzrasta. Početkom 2020. godine, na poziv organizatora jednog festivala u Turskoj, sekcija je radila na pripremi dvije nove koreografije, te izradi projektne aplikacije (po javnim pozivima) za učešće na spomenutom festivalu (za što je, od vlastitih sredstava, uplaćena kotizacija u iznosu od 2.000 KM). Svoj javni rad sekcija je prekinula krajem marta iste godine, ali njeni članovi su u kućnim uslovima nastavili svoj društveni angažman: radili su na šivanju 1.000 zaštitnih maski za lice, koje su podijelili starijim građanima. Takođe su učestvovali, u partnerstvu sa Gradom Gračanica, u jednom projektu s ciljem skretanja pažnje građanima da se pridržavaju svih mjera zaštite od COVID-a.

Recitatorska sekcija okuplja 10-ak članova. Redovno su imali probe do kraja marta 2020. godine. Nakon duže pauze, rad su obnovili u avgustu, pridržavajući se svih epidemioloških mjera. Trenutno rade na uvježbavanju novih tekstova.

Klub pjesnika i književnika ostvario je u novembru saradnju sa Narodnom bibliotekom "dr. Mustafa Kamarić" u Gračanici. Redovno se okupljaju dva puta sedmično, kroz Klub čitalaca, pridržavajući se svih epidemioloških mjera..

Dramski studio je u februaru prošle godine krenuo sa pripremom nove predstave, koja je takođe morala biti prekinuta, ali se u septembru ponovo krenulo sa pripremanjem i uvježbavanju teksta za novu predstavu.

Tamburaški orkestar je takođe bio prekinuo svoj rad na par mjeseci, a trenutno radi na uvježbavanju novih pjesama.

4.2. Atelje Semir Osmanhodžić

U okviru BKC Gračanica djeluje likovni atelje, koji je dodijeljen na korištenje mladom gračaničkom akademskom slikaru Semiru Osmanhodžiću. U proteklih šest godina ovaj umjetnik je naslikao preko 500 slika, te preko

1000 raznih crteža. Njegova djela se danas nalaze kod brojnih privatnih kolekcionara, kako u Bosni i Hercegovini, tako i širom svijeta. Imao je tri samostalne i više kolektivnih izložbi. Osim svog umjetničko-stvaralačkog angažmana, Osmanhodžić je u proteklom periodu organizovao više kurseva crtanja i slikanja – za djecu, mlade i odrasle. Do sada je kroz ovu vrstu edukacije prošlo više od 50 odraslih osoba, te skoro 300 djece – što je, po ocjeni stručnjaka, impresivan broj za malu sredinu kakva je Gračanica.

U proteklih godinu dana u ateljeu se održao kurs crtanja i slikanja za djecu i odrasle (u periodu septembar 2020. – april 2021.). Inače, to je bio peti po redu ciklus ovoga kursa, koji se redovno održava zadnjih 5 godina. Kurs je pohađalo oko 100 djece i odraslih, u prosjeku 50-ak redovnih. Kurs je uspješno završen u okviru manifestacije *"Ljetne večeri pod lipama Gračanice"*, izložbom u centru grada na kojoj je učešće uzelo oko 30 polaznika, a neki su svoje radove objavili i na stranicama "Gračaničkog glasnika".

Trenutno je u toku novi ciklus kursa slikarstva za djecu i mlade.

Osim kursa crtanja i slikanja, u ateljeu se redovno održavaju pripreme za srednjoškolske koji žele da upišu Likovnu akademiju ili studij arhitekture. Do sada je njih 10-ak, koji su dolazili na pripreme, uspješno položilo prijemni ispit, te su primljeni na fakultet.

U saradnji s Medžlisom Islamske zajednice Gračanica realiziran je projekat *"Gračaničke džamije – Oživljeno sjećanje"*, u okviru kojeg je, na osnovu sačuvanih fotografija i opisa, izrađeno dvanaest crteža starih gračaničkih džamija. Crteži su javnosti predstavljeni na izložbi organiziranoj u povodu Dana džamija (7. maja), na terasi Osman-kapetanove medrese, a također su, uz prigodan tekst o svakoj od džamija, objavljeni i u brošuri koju je priredio mr. Edin Šaković. Uz crteže i prigodan tekst, oživljeno je sjećanje na stare gračaničke džamije, kao dio naše zaboravljene historije, kulture i tradicije.

4.3. Omladinski centar

Omladinski centar je smješten u djelomično adaptiranom prostoru bivšeg disko-kluba. Trenutno ga koristi Vijeće mladih grada Gračanica, Asocijacija srednjoškolaca, Udruženje mladih "Anea-MG", kao i više drugih omladinskih udruženja i neformalnih grupa.

Centar služi kao mjesto okupljanja mladih, koji realiziraju različite vannastavne edukativne i odgojne aktivnosti, implementiraju projekte za djecu i mlade, prvenstveno kroz obrazovne, kulturne i rekreativne aktivnosti. Kroz ove sadržaje, Centar kod mladih stimulira želju za učenje, sticanje znanja i usvajanje novih vještina, doprinoseći kreativnom radu, kulturnom obogaćivanju i socijalizaciji mladih. Prostor Centra se koristi za organiziranje radionica, predavanja, promocija, koncerata i drugih kulturnih događaja.

Sa izbijanjem pandemije, došlo je do reduciranja, pa i privremenog prestanka rada Omladinskog centra, odnosno organizacija koje ga koriste. Pojedini programi su i dalje realizirani, ali u znatno slabijoj mjeri nego prethodnih godina.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Aktivnosti prezentovane u ovom radu pokazuju da su programski sadržaji koje organizira ili suorganizira J.U. BKC Gračanica i brojni, i bogati, i raznovrsni. Nažalost, Ustanova ne vodi preciznu evidenciju broja posjetilaca (posebno kada je riječ o događajima otvorenog tipa), niti njihove spolne i starosne strukture, ali znamo da događaje posjećuje publika različite životne dobe – od djece i mladih preko zrelih pa sve do penzionerske populacije. Generalno gledano, posjećenost kulturnim događajima i priredbama svih žanrova u prosjeku bi trebalo da bude znatno veća.

Uočljivo je da prosječna publika pokazuje više interesa za kulturno-zabavne programe poput koncerata, kino projekcija i pozorišnih predstava rađenih prema popularnim tekstovima nego za druge, uvjetno rečeno "ozbiljnije" kulturne sadržaje, ali to je opšta

i sveprisutna pojava ne samo kod nas. Pojedini kulturno-umjetnički sadržaji poput promocija knjiga, likovnih izložbi, književnih večeri i sl. privlače nešto uži krug posjetilaca, uslovno rečeno, "probraniju" publiku. Ipak, svjedoci smo da svaki iskorak, u vidu nekog novog, ranije neviđenog ili rjeđe viđenog, ili pak jednostavno drugačijeg sadržaja – značajno doprinesu uspjehu određenog događaja. Ponekad je dovoljan i mali iskorak u vidu promjene lokacije (koncert na Skveru).

Kada se govori o posjećenosti kulturnih događaja i priredbi, koje nudi BKC, može se konstatovati da i ovdje vlada kriza publike, što je, može se reći opća pojava. Činjenica je da gračanička publika nedovoljno «konzumira» ono što joj je dostupno u lokalnoj «kulturnoj ponudi». To je prava šteta, ako se ima u vidu i obim i kvalitet te ponude. Općenito gledano, puno je faktora, koji utiču ili koji "produbljuju" krizu publike – objektivnih i subjektivnih: od "televizacije" i "internetizacije", od poplave šunda i kiča, pa do teških socio-ekonomskih i složenih političkih prilika u ovoj zemlji, uticaja pandemije itd. Kad se govori o ovom pitanju, treba početi od činjenice da publika u principu nikad nije kriva. Sve je do subjekata kulture, aktivnih "ponuđača", njihovog pristupa, organizacije, očuvanja i edukacije publike, informisanosti te publike kako kroz "klasične" tako i moderne kanale komunikacije. Kad govorimo konkretno o BKC, mora se priznati da u tom pogledu ni raspoloživi unutrašnji resursi nisu dovoljno iskorišteni, a da se ne govori o novim, organizacionim i kadrovskom pojačanjima. To je pitanje kojim se upravljačka struktura i osnivač BKC u najskorije vrijeme moraju najozbiljnije pozabaviti.

Uzme li se u obzir da J.U. BKC u toku godine organizuje između 70 i 80, a ponekad i do stotinu različitih javnih i kulturnih događaja (dakle, u prosjeku po jedan događaj svakog petog dana) – jasno je koliko su "opravdane" tvrdnje spomenute u uvodu ovog prikaza – da u Gračanici tobože "nema kul-

ture”, da se “ništa ne dešava” i da je Gračanica po kulturnim dešavanjima navodno “mrtav grad”. To je solidan obim, u dobroj mjeri i kvalitet takozvane “kulturne ponude”, koja se pruža lokalnom konzumentu, uz napomenu da se spomenuti brojevi odnose samo na BKC, pa toj “ponudi” treba dodati i sve ono što organizuju druge ustanove, organizacije i udruženja. Drugo je pitanje koliko “prosječan konzument” sve to što mu je na raspolaganju koristi i uopće koliko zna (i hoće da zna) šta mu se zapravo nudi. Odgovor na sve to nije jednostavan i nije samo problem BKC, što ne znači da kao javna ustanova nije u obavezi da ga prvi pokreće i traži.

Naravno, izbijanje pandemije, epidemiološke mjere i restrikcije koje su nam nametnute uveliko su otežale rad ove ustanove, ali nisu je nipošto paralisale. Smanjene mogućnosti za organizovanje manifestacija iskoristili smo za realizaciju dva krupna projekta, koja s punim pravim možemo označiti kao strateške. Prvi od njih je otvaranje “Spomen-sobe odbrane Gračanice (1992.-1995.)”, a drugi je, naravno, rekonstrukcija i obnova velike sale.

Neposredni organizatori i nosioci posla u ovoj ustanovi svjesni su potrebe za novim iskoracima, inovacijama i novim sadržajima. To podrazumijeva stalno traganje za nekim novim pristupom i korisnicima i konzumentima kulturnih sadržaja. Moramo zainteresovati, privući i uvezati sve one koji se bave kulturnim stvaralaštvom na području grada Gračanica – bilo da je riječ o udruženjima i organizacijama, bilo da se radi o pojedincima – pomoći im, ostvariti odgovarajući nivo koordinacije i saradnje. Nažalost, u svemu tome ograničavaju nas nedostatni resursi ustanove, u prvom redu kadrovski – BKC-u, naime, nedostaju radnici odgovarajućih stručnih profila, koji bi bili kreatori kulturnih sadržaja i animatori kulture. Stoga je u budućnosti potrebno kadrovsko osvežavanje i podmlađivanje ustanove. Do tada, na-

stavljamo s ovim što imamo, trudeći se da ispunjavamo našu kulturnu misiju i društvenu obavezu što je moguće bolje.

SUMMARY

ARE THERE ANY CULTURAL ACTIVITIES IN OUR TOWN? (ON THE ACTIVITIES AND WORK OF THE BOSNIAN CULTURAL CENTER GRAČANICA)

The article presents basic data on the activities, undertakings and work of the Public institution for information and culture, the Bosnian cultural center Gračanica. The article is based on the information on the situation in the field of culture, which this institution prepared and sent for discussion and adoption to the city council of Gračanica in October 2021. The position of the institution and its activities prior to the Covid-19 pandemic is outlined, as well as the things that were done after the outbreak, in changed condition and with specific epidemiological measures and restrictions which are not supportive to the activities of cultural institutions and cultural production in general. The presented data on the activities and undertakings of this institution in the past period are the best answer to the question if there is culture and cultural life in Gračanica, which are often imposed in parts of the public or through social media (out of ignorance or some other reason). The article presents achieved results, but also actual problems which the institution has been facing for a longer time. Possible directions for further development of the Bosnian Cultural Center are also pointed out, since it is the main proponent of cultural activities in this area. We want to inform the general public with review, especially active creators (and organizers), as well as true consumers in the field of culture. At the same time it is our goal to encourage them to discuss, but also to increase their engagement in order to change and improve the situation in the field of culture. We believe that this article provides a solid basis for such discussions, which is the purpose of its publication.
